

STAN I STRUKTURA REJESTROWANEGO BEZROBOCIA NA WSI W 2014 ROKU

I. WSTĘP

Analiza danych statystycznych dotyczących bezrobocia na wsi, niezależnie od źródeł jego pochodzenia, potwierdza niekorzystną sytuację na rynku pracy ludności zamieszkałej na terenach wiejskich. Bezrobocie na wsi ma inny charakter niż w mieście, jest bardziej trwałe, a rynek pracy jest mniej elastyczny. Zachodzące przemiany gospodarcze wpłynęły nie tylko na poziom aktywności zawodowej mieszkańców obszarów wiejskich, ale ukazały społeczne i gospodarcze opóźnienia rozwojowe w rolnictwie i na terenach wsi. Analiza danych pokazuje również na wyraźny podział ludności zamieszkałej na wsi na związaną z gospodarstwami rolnymi oraz na ludność bezrolną, wskazując jednocześnie na trudniejszą sytuację tej drugiej. Należy jednak zaznaczyć, że w sytuacji spowolnienia gospodarczego, zmiany koniunkturalne i związaną z nimi utratę miejsc pracy bardziej odczuwają mieszkańcy miast, gdzie przede wszystkim usytuowane są zakłady pracy.

W opracowaniu wykorzystano głównie dane statystyczne gromadzone przez powiatowe urzędy pracy na podstawie sprawozdawczości o rynku pracy (sprawozdanie MPiPS-01 „O rynku pracy” wraz z załącznikami), dotyczącej bezrobocia rejestrowanego. W mniejszym stopniu przedstawiono dane odnoszące się do aktywności ekonomicznej ludności, publikowane przez Główny Urząd Statystyczny, stanowiące komplementarne dla bezrobocia rejestrowanego źródło informacji.

II. CHARAKTERYSTKA OBSZARÓW WIEJSKICH¹

Pod względem liczby ludności Polska znajduje się na 6 miejscu wśród krajów Unii Europejskiej. W przypadku natomiast gęstości zaludnienia plasujemy się w grupie średnio zaludnionych państw europejskich. Na 1 km² powierzchni mieszkają 123 osoby; w miastach 1077, na terenach wiejskich 52. Od 2003 r. obserwuje się wzrost liczby ludności wiejskiej i jej udziału w ogólnej liczbie mieszkańców.

W roku 2014 w porównaniu z rokiem poprzednim, liczba osób zamieszkałych na wsi wzrosła o 27,2 tys., tj. o 0,2%. Największy procentowy przyrost, od 0,5% do 1,0%, nastąpił na terenach wiejskich województw: małopolskiego (8,7 tys. osób), pomorskiego (8,2 tys.) i wielkopolskiego (7,9 tys.). Największy procentowy ubytek liczby mieszkańców terenów wiejskich, od 0,3% do 0,5% odnotowano w województwach: podlaskim (2,3 tys. osób), lubelskim (2,9 tys.) i opolskim (1,5 tys.).

Do najgęściej zaludnionych obszarów wiejskich należą obszary w województwach małopolskim i śląskim (odpowiednio 127 i 122 osoby/km²), do najrzadziej (mniej niż 30 osób/km²) w zachodniopomorskim, warmińsko-mazurskim, podlaskim i lubuskim.

Obszary wiejskie zajmują w Polsce powierzchnię 291,1 tys. km², co stanowi 93,1% obszaru kraju. Na obszarach wiejskich w 2014 r. mieszkało 15.224,0 tys. osób, tj. 39,5% ogółu ludności. Społeczeństwo polskie jest więc silnie zurbanizowane, jednak ponad 1/3 ludności kraju to osoby stale mieszkające na wsi.

Należy też podkreślić, że zgodnie z wynikami opracowanej przez Główny Urząd Statystyczny, prognozy ludności na lata 2014-2050, do końca tego okresu będziemy obserwować ubytek ludności w miastach, natomiast na terenach wiejskich do 2030 roku liczebność zamieszkującej tam populacji będzie wzrastała.

Zróźnicowanie przebiegu zmian stanu ludności oraz dynamiki tych procesów na obszarach miejskich i wiejskich wynika m.in. z odrębności procesów wymierania populacji, czy

---

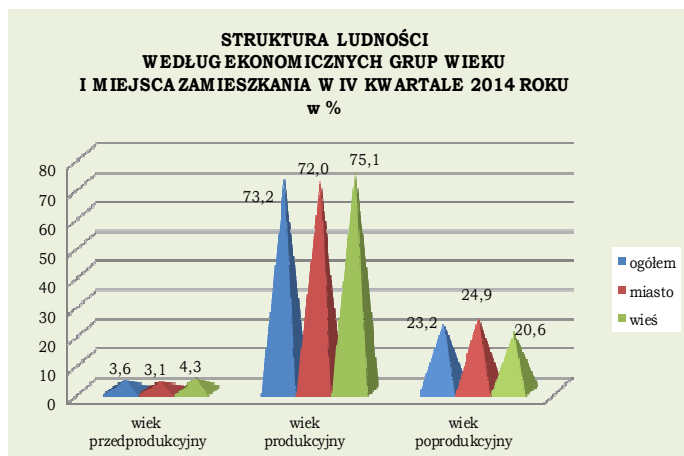
¹ Źródło:

„Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2014 r.”, GUS, Warszawa 2014
„Prognoza ludności Polski na lata 2014-2050”, GUS, Warszawa 2015

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej Departament Rynku Pracy

z odmienności zachowań prokreacyjnych ludności (głównie różnica średniego wieku rodzenia i liczby rodzonych dzieci). Na przebieg zmian w liczebności populacji na terenach miejskich i wiejskich również w znacznym stopniu wpływają obserwowane od kilku lat zmiany w charakterze migracji ze wsi do miast. Wyraźnie widoczne jest zmniejszenie znaczenia migracji stałych, na rzecz migracji związanych z pracą lub nauką oraz rosnące migracje z miast na tereny wiejskie, zwłaszcza wokół dużych aglomeracji miejskich. Zmiany te powodowane są niższymi kosztami utrzymania na tych obszarach, jak też są wyrazem rosnącego statusu ekonomicznego, umożliwiającego zamieszkanie w korzystniejszym ekologicznie rejonie. Jednocześnie wsparcie z budżetu unijnego przyczynia się do realizacji wielu inwestycji na obszarach wiejskich, w tym w zakresie poprawy infrastruktury, ochrony środowiska, podejmowania działalności agroturystycznej.

Mimo pozytywnych zmian zachodzących na wsi, nadal obserwuje się zjawisko zwiększonej migracji za granicę z terenów wiejskich. W ostatnich latach tempo wyjazdów na pobyt stały zostało wyhamowane, wzrosła natomiast skala wyjazdów na pobyt czasowy. Niepokojący pozostaje fakt, że wyjeżdżają osoby młode i lepiej wykształcone, tym bardziej, że generalnie poziom wykształcenia mieszkańców wsi kształtuje się niekorzystnie w porównaniu z ludnością miast. Według BAEL, IV kwartał 2014 r., największy odsetek wśród ludności wiejskiej w wieku 15 lat i więcej – 30,7% – stanowiły osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym oraz gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym – 28,3%, podczas gdy w miastach udział ludności o tym poziomie wykształcenia wynosił odpowiednio 20,7% i 14,9%. Wykształcenie wyższe posiadało 12,9% ludności wiejskiej, natomiast ludności miejskiej 27,8%.

Biorąc pod uwagę strukturę wiekową ludności, z punktu widzenia zasobów pracy, rozkład wiekowy ludności wiejskiej jest korzystniejszy niż w miastach. Wyższy w stosunku do ogólnej liczby pozostawał na wsi odsetek osób w wieku produkcyjnym – 75,1%, przy 72,0% w miastach, oraz w wieku mobilnym (do 44 lat) – 47,1%, wobec 44,0% w miastach. Niższy na wsi był odsetek osób starszych (w wieku powyżej 60 lat), wynoszący w IV kwartale 2014 r. 24,3%, wobec 29,0% w miastach, wyższy natomiast, kształtujący się na poziomie 16,3%, osób młodych (do

24 roku życia), przy 12,0% wśród ludności miast.

Dużym problemem pozostaje bezrobocie ludności bezrolnej z terenów wiejskich, zwłaszcza mieszkających na wsiach byłych pracowników zlikwidowanych przedsiębiorstw i instytucji pracujących na rzecz rolnictwa i ich rodzin jak również osób zatrudnionych poprzednio w innych zlikwidowanych bądź ograniczających miejsca pracy zakładach.

Charakterystyczne dla ludności pracującej z obszarów wiejskich są też dojazdy do pracy poza miejsce zamieszkania, stanowiące jedyny sposób na podjęcie zatrudnienia. Ma to istotne znaczenie przy niskiej mobilności społeczeństwa.

Na wsi polskiej mamy więc do czynienia z nadmiarem siły roboczej w rolnictwie i brakiem miejsc pracy dla ludności nierolniczej. Mając na uwadze przedstawione powyżej tylko niektóre uwarunkowania dotyczące ludności zamieszkującej na obszarach wiejskich należy podkreślić, że aktywizacja zawodowa osób bezrobotnych z tych obszarów wymaga podejmowania kompleksowych działań, które pomogą im w znalezieniu zatrudnienia przede wszystkim w sektorze pozarolniczym.

III. AKTYWNOŚĆ ZAWODOWA LUDNOŚCI ZAMIESZKAŁEJ NA WSI²

W IV kwartale 2014 r. zbiorowość aktywnych zawodowo w wieku 15 lat i więcej wynosiła 17.427,0 tys. osób. natomiast biernych zawodowo 13.543,0 tys. W odniesieniu do analogicznego okresu 2013 r. liczba osób aktywnych zawodowo nieznacznie się zwiększyła (o 13,0 tys., tj. o 0,1%). Populacja biernych zawodowo uległa zmniejszeniu – o 78,0 tys., tj. o 0,6%. W ramach populacji aktywnych zawodowo nastąpił wzrost liczby pracujących – o 305,0 tys., tj. o 1,9%, podczas gdy liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 290,0 tys., tj. o 17,1%. Podobne tendencje odnotowane zostały w miastach, natomiast na wsi wzrosła liczba biernych zawodowo.

Tab. 1. Ludność aktywna i bierna zawodowo w IV kwartale 2014 r.

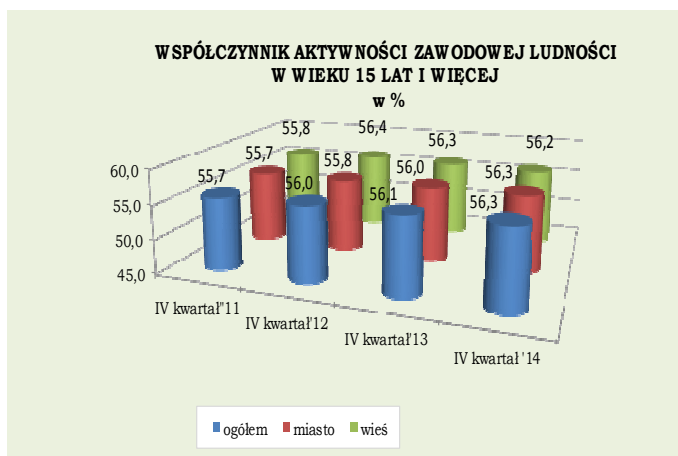
Wyszczególnienie	Aktywni zawodowo			Bierni zawodowo
	ogółem	pracujący	bezrobotni	
w tysiącach				
Ogółem	17 427	16 018	1 410	13 543
Miasta	10 599	9 772	827	8 227
Wieś	6 829	6 246	583	5 315

W wyniku tych zmian na rynku pracy zmniejszyło się obciążenie pracujących osobami niepracującymi. Na 1000 osób pracujących przypadają 934 osoby niepracujące.

Wskaźnik ten w miastach wynosił 927, na wsi 944 osoby. W 2013 r. kształtował się na poziomie 975 osób, 979 osób w miastach oraz 968 osób na wsi.

W IV kwartale 2014 r. ludność aktywna zawodowo stanowiła 56,3% ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej, w tym 56,3% w miastach i 56,2% na wsi. Na przestrzeni roku odnotowano wzrost współczynnika aktywności zawodowej ogółem, oraz w miastach – odpowiednio o 0,2 i o 0,3 punktu procentowego, przy jego spadku na wsi o 0,1 punktu. W przeciwieństwie do sytuacji sprzed roku, aktywność zawodowa ludności na wsi była niższa niż w miastach.

Najwyższy, wynoszący 85,6%, poziom aktywności zawodowej ludności zamieszkałej na wsi obserwowany był dla osób z przedziału wiekowego 40 - 44 lata, stosunkowo niski wśród młodzieży (15 - 24 lata) – w wysokości 37,4% oraz dla ludności w wieku poprodukcyjnym (60 lat i więcej kobiety i 65 lat i więcej mężczyźni) – w wysokości 5,9%. Biorąc natomiast pod uwagę istotny na rynku pracy poziom wykształcenia, najwyższym współczynnikiem aktywności zawodowej ludności zamieszkałej na wsi

charakteryzowały się osoby z wykształceniem wyższym (82,9%) oraz średnim zawodowym (73,1%). Najniższą natomiast aktywnością zawodową, na poziomie 20,5%, cechowały się osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym.

W IV kwartale 2014 r. pracowało 16.018,0 tys. osób w wieku 15 lat i więcej. Z ogółu pracujących, liczba osób zamieszkałych na wsi wyniosła 6.246,0 tys., czyli 39,0%. Na przestrzeni omawianego roku odnotowano wzrost ogólnej liczby pracujących o 305,0 tys. osób (o 1,9%). Wzrost ten generowany był przede wszystkim przez zwiększenie liczby pracujących zamieszkałych w miastach – o 214,0 tys. osób, tj. o 2,2% i w mniejszym stopniu na wsi - o 91,0 tys. osób, tj. o 1,5%.

² Źródło: Aktywność ekonomiczna ludności Polski, IV kwartał 2014, GUS, Warszawa 2015

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
Departament Rynku Pracy

Tab. 2. Wskaźnik zatrudnienia

Wyszczególnienie	IV kwartał 2014	przyrost/spadek do IV kw. 2013
	w %	w punktach
Ogółem	51,7	1,1
Miasto	51,9	1,4
Wieś	51,4	0,6

Wskaźnik zatrudnienia w ciągu roku zwiększył się o 1,1 punktu procentowego, tak że pracujący stanowili 51,7% ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej. Wzrost wartości wskaźnika dotyczył zarówno ludności z obszarów miejskich (o 1,4 punktu procentowego), jak i wiejskich (o 0,6 punktu) i wynosił odpowiednio 51,9% i 51,4%. Tempo wzrostu wskaźnika zatrudnienia na wsi, jak i jego poziom były jednak niższe niż w miastach. Należy jednocześnie podkreślić, że odsetek osób pracujących będących w wieku produkcyjnym (18-59/64 lata), był na wsi niższy i wy-

nosił 66,8%, wobec 69,5% w miastach. Niższy niż w miastach (o 1,7 punktu) był również odsetek pracujących w wieku poprodukcyjnym, wynoszący 5,8%. Wyższy natomiast pozostawał odsetek pracujących w wieku przedprodukcyjnym, kształtujący się na poziomie 2,7%, wobec 1,2% w miastach.

Według BAEL, w IV kwartale 2014 r. stopa bezrobocia ogółem wyniosła 8,1%. Natężenie bezrobocia spadło zatem na przestrzeni roku o 1,7 punktu procentowego, w tym w miastach o 2,0, a na wsi o 1,2 punktu, kształtując się na poziomie odpowiednio 7,8% i 8,5%.

Wysoka pozostaje liczba biernych zawodowo, choć populacja ta zmniejsza się. W IV kwartale omawianego roku zbiorowość biernych zawodowo, w liczbie 13.543,0 tys. osób, stanowiła 43,7% ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej. Była więc o 78,0 tys. osób (0,6%) niższa niż przed rokiem. Spadek ten, co należy podkreślić, generowany był tylko w miastach. W porównaniu z IV kwartałem 2013 r., liczba biernych zawodowo w miastach zmniejszyła się o 96,0 tys. osób, tj. o 1,2%, na obszarach wiejskich wzrosła o 18,0 tys. (0,3%). Wysoki odsetek ludności w wieku produkcyjnym wśród biernych zawodowo (40,3% miasto i 46,1% wieś), świadczy nie tylko o przedłużającym się okresie wejścia na rynek pracy przez ludzi młodych (kontynuacja nauki, uzupełnianie kwalifikacji), ale i o rosnącej grupie osób nabywających uprawnienia do świadczeń społecznych (emerytur, świadczeń przedemerytalnych). W IV kwartale 2014 r. te dwie przyczyny nieaktywności zawodowej wskazywane były odpowiednio przez 20,9% oraz 44,2% biernych zawodowo mieszkańców wsi. Relatywnie wysoki, wynoszący 14,9%, pozostawał na wsi odsetek biernych zawodowo z tytułu chorób i niepełnosprawności.

Odnosząc się do przyczyn nieposzukiwania pracy przez mieszkańców miast, odsetek kontynuujących naukę bądź uzupełniających kwalifikacje był nieco niższy (18,5%) od wielkości wykazanych na wsi, dużo wyższy natomiast, wynoszący 52,1%, był odsetek biernych zawodowo z tytułu przejścia na emeryturę. Różnice te widoczne były zwłaszcza w grupie biernych zawodowo będących w wieku produkcyjnym – w miastach emerytura była przyczyną bierności dla 13,4% osób z tej grupy, na wsi dla 10,7%. Prezentując powyższe dane należy jednocześnie podkreślić, że 60,7% ludności biernej zawodowo mieszkało w miastach.

IV. BEZROBOCIE REJESTROWANE LUDNOŚCI ZAMIESZKAŁEJ NA WSI

1. Poziom i natężenie bezrobocia

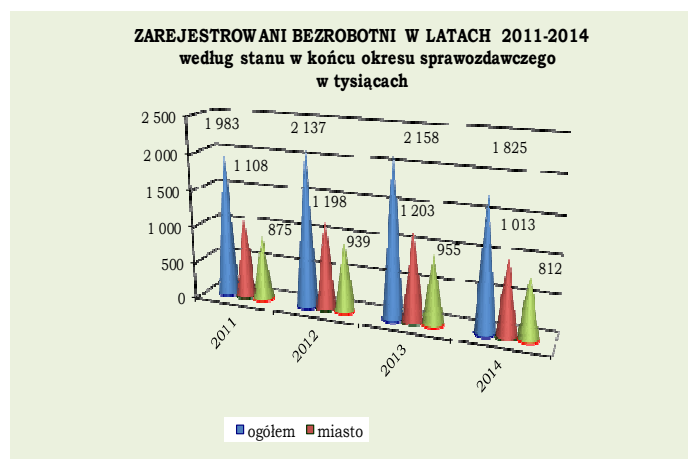
Obok wielu zmian w gospodarce, najbardziej dynamiczne, ale i dotkliwie przemiany dokonały się w sferze rynku pracy. Pojawiło się masowe bezrobocie, osiągające w latach 1993-1994, poziom prawie 3 mln osób. Tak znaczny wzrost bezrobocia w tym okresie był efektem ograniczania nadmiernego zatrudnienia w gospodarce. W kolejnych latach notowano okresy zarówno spadku jak i wzrostu liczby bezrobotnych. Obniżenia do poziomu poniżej 2 mln osób pod koniec lat dziewięćdziesiątych i ponownego wzrostu liczby osób pozostających bez pracy, do wysokości ponad 3,2 mln osób w 2002 r. Stopa bezrobocia wynosiła wówczas 20,0% ludności aktywnej zawodowo i należała do najwyższych w Europie. W latach 2003-2008 notowany był stały spadek liczby bezrobotnych (od nieco ponad 40,0 tys. osób do ponad 560,0 tys. osób). Wpływ kryzysu światowego na gospodarkę, spowodował odwrócenie tych korzystnych tendencji. Osłabienie gospodarcze znalazło odzwierciedlenie w wyraźnym wzroście bezrobocia w roku 2009 – do poziomu 1.892,7 tys. osób, tj. o 418,9 tys. (28,4%)

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej Departament Rynku Pracy

w ujęciu rocznym. W latach 2010 -2013 tempo wzrostu bezrobocia było wyraźnie słabsze (poza rokiem 2012, w którym przekroczyło 150 tys. osób). W omawianym 2014 r. odnotowano spadek o 332,7 tys. osób (o 15,4%), co pozwoliło na ukształtowanie się liczby bezrobotnych na poziomie 1.825,2 tys. Stopa bezrobocia rejestrowanego natomiast zmniejszyła się w ujęciu rocznym o 1,9 punktu procentowego i wyniosła 11,5%.

Podobnym zmianom podlegała liczba bezrobotnych zamieszkałych na wsi z tym, że procesy te monitorowane są od 1994 r., w którym to informacje według miejsca zamieszkania wprowadzone zostały do statystyk Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

W końcu 1994 r. bezrobotni mieszkańcy wsi w liczbie 1.157,9 tys. stanowili 40,8% ogółu bezrobotnych. Tak jak bezrobocie ogółem, od tego okresu wiejski rynek pracy charakteryzował się spadkową tendencją liczby bezrobotnych. Pod koniec lat dziewięćdziesiątych nastąpił ponowny gwałtowny wzrost bezrobocia na wsi. Wzrost ten utrzymywał się przez kolejne lata. W 2002 r. bezrobocie na obszarach wiejskich osiągnęło naj-wyższy poziom (ponad 1,3 mln osób). Od 2003 r. do 2008 r. notowany był spadek liczby bezrobotnych zamieszkałych na wsi, przy czym dynamika spadku była słabsza niż w miastach. W 2009 r. bezrobocie na wsi również wyraźnie wzrosło - o 162,5 tys., tj. aż o 24,2%. Wzrost bezrobocia, ale już w mniejszej skali utrzymywał się przez cztery kolejne lata - odpowiednio o 2,8%, o 2,1%, o 7,4% i o 1,7% w ujęciu rocznym.

W końcu 2014 r. bezrobocie na wsi osiągnęło poziom 812,1 tys. osób, czyli w odniesieniu do poprzedniego roku spadło o 142,7 tys., tj. o 14,9%. Dynamika spadku bezrobocia na obszarach wiejskich była słabsza niż w miastach, gdzie bezrobocie zmniejszyło się w tym okresie o 190,0 tys. osób, tj. o 15,8%. Względny spadek liczby bezrobotnych mieszkańców wsi wystąpił we wszystkich województwach, przy czym największy w lubuskim (o 20,9%), dolnośląskim (o 19,1%), wielkopolskim (o 19,0%) oraz łódzkim (o 17,0%). Słabsze niż

w miastach tempo spadku bezrobocia spowodowało, że odsetek bezrobotnych zamieszkałych na wsi zwiększył się w ciągu roku o 0,3 punktu procentowego i ukształtował na poziomie 44,5%.

Istotne jest też przestrzenne zróżnicowanie bezrobocia na wsi. Procentowy udział mieszkańców wsi w ogólnej liczbie bezrobotnych oscylował od 22,0% (w województwie śląskim) do 63,1% (w podkarpackim), przy czym w 9 województwach przekraczał średnią dla kraju. Relatywnie niski odsetek zamieszkałych na wsi odnotowano w województwach łódzkim, podlaskim i dolnośląskim, odpowiednio na poziomie 33,6%, 35,4% i 36,8%. Przekraczający natomiast połowę ogólnej liczby bezrobotnych województwa, poza wymienionym podkarpackim, odnotowano w województwach świętokrzyskim (56,3%), lubelskim (55,9%), małopolskim (54,1%) oraz warmińsko-mazurskim (50,6%). Wymienione województwa o najwyższym udziale bezrobotnych zamieszkałych na wsi w stosunku do ogółu bezrobotnych charakteryzowały się jednocześnie najwyższym udziałem ludności zamieszkałej na wsi w stosunku do ogólnej liczby ludności.

Mając na uwadze natężenie bezrobocia, mierzone udziałem bezrobotnych do cywilnej ludności aktywnej zawodowo (stopa bezrobocia), nie jest ono różnicowane ze względu na stałe miejsce zamieszkania lub pobytu zarejestrowanych w urzędach pracy bezrobotnych. Niemniej jednak w wymienionych wcześniej województwach o wysokim udziale bezrobotnych mieszkańców wsi, stopa bezrobocia przekraczała średnią dla kraju, wynoszącą 11,5%. Wyraźnie najwyższa stopa bezrobocia wśród wymienionych województw wystąpiła w województwie warmińsko-mazurskim (18,9%), natomiast w podkarpackim, świętokrzyskim oraz lubelskim kształtowała się odpowiednio na poziomie 14,8%, 14,2% i 12,7%. Tylko w województwie małopolskim była niższa od średniej krajowej i wynosiła 9,9%.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Departament Rynku Pracy

Biorąc natomiast pod uwagę stopę liczoną w odniesieniu do ludności pracującej poza rolnictwem indywidualnym (też bez podziału na miasto i wieś), w końcu 2014 r. wynosiła ona 15,6% i w stosunku do stanu w końcu 2013 r. zmniejszyła się o 3,0 punktu procentowego. Najwyższą stopę liczoną w stosunku do ludności pracującej poza rolnictwem indywidualnym, świadcząca pośrednio o braku miejsc pracy w przemyśle, w usługach lub w rolnictwie dla nierolniczej części mieszkańców wsi, odnotowano w województwie warmińsko-mazurskim (27,2%) oraz w wymienionych wcześniej województwach podkarpackim (25,5%), świętokrzyskim (24,4%), i lubelskim (23,4%).

Stopa bezrobocia liczona w stosunku do ludności pracującej poza rolnictwem indywidualnym świadczy pośrednio o bezrobociu ukrytym na wsi. Zjawiska tego nie można jednak dokładnie określić z uwagi na to, że część ludności wiejskiej, mimo że stanowi niewykorzystaną siłę roboczą, nie spełnia jednego z kryteriów niezbędnych do uzyskania statusu bezrobotnego, określonego w ustawie z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2015 r. poz.149 j.t.). Kryterium to dotyczy wielkości gospodarstwa rolnego, stąd w statystykach wykazywane są jedynie osoby posiadające gospodarstwo rolne o powierzchni nieprzekraczającej 2 ha przeliczeniowych. Według stanu w końcu 2014 r. zarejestrowanych było 48.1 tys. bezrobotnych posiadających takie gospodarstwo. Na przestrzeni roku ich liczba spadła o 7,7 tys. osób, tj. o 13,7%.

Zmniejszenie bezrobocia wśród tej subpopulacji, przy spadku ogólnej liczby bezrobotnych zamieszkałych na wsi, skutkowało mimo to niewielkim wzrostem, do wysokości 5,9% (o 0,1 punktu), jej udziału w odniesieniu do bezrobotnych mieszkańców wsi. Najwyższy odsetek bezrobotnych posiadających gospodarstwo rolne w stosunku do ogółu bezrobotnych zamieszkałych na wsi odnotowano w województwach: podkarpackim (13,9%), świętokrzyskim (13,4%), łódzkim (11,7%), lubelskim (8,6%), najniższy natomiast w: zachodniopomorskim (0,1%), lubuskim (0,2%), opolskim (0,6%), dolnośląskim (0,7%) oraz pomorskim i warmińsko-mazurskim (po 0,9%).

Mając na uwadze powyższe dane można powiedzieć, że sytuacja ludności zamieszkałej na wsi pozostaje trudna, i że złożyły się na to różne przyczyny. Generalnie do najważniejszych przyczyn utrzymującego się wysokiego bezrobocia ludności zamieszkałej na wsi zaliczyć można niewystarczającą liczbę miejsc pracy zarówno na wsi, jak i w miastach dla ludności niezwiązanej z gospodarstwami rolnymi, widoczną zwłaszcza w okresie wpływu niekorzystnej sytuacji gospodarczej na rynek pracy (nie tworzenie nowych, bądź likwidacja istniejących miejsc zatrudnienia).

2. Płynność bezrobocia

W omawianym 2014 r., tak na wsi jak i w miastach, płynność bezrobocia charakteryzowała się zmniejszeniem napływu i zwiększeniem odpływu bezrobotnych z rejestrów urzędów pracy. W miastach napływ, w stosunku do napływu z 2013 r. spadł o 10,4%, na wsi o 8,2%. W miastach, odpływ z bezrobocia w porównaniu z poprzednim rokiem był wyższy o 2,1%, na wsi o 5,9%. Na przestrzeni całego 2014 r. do urzędów pracy zgłosiło się 1.036,9 tys. osób zamieszkałych na wsi, czyli 93,0 tys. osób mniej niż w 2013 r. Z liczby tej status osoby bezrobotnej po raz pierwszy uzyskało 198,1 tys. osób, a do ewidencji po raz kolejny powróciło 838,8 tys. osób, czyli 80,9% całego napływu tej populacji (w 2013 r. – 79,2%).

Odpływ z bezrobocia wśród mieszkańców wsi wyniósł w omawianym okresie 1.179,5 tys. osób i był o 65,6 tys. wyższy niż w poprzednim roku.

Biorąc pod uwagę przyczyny wyrejestrowań, najwięcej osób bezrobotnych zamieszkałych na wsi opuściło rejestry z tytułu podjęcia pracy. W całym 2014 r. było to 548,2 tys. osób, czyli 46,5% całego odpływu z bezrobocia tej populacji. Pracę niesubsydiowaną podjęło 470,1 tys. osób, natomiast pracę subsydiowaną 78,0 tys. W porównaniu z 2013 r. liczba podjęć pracy ogółem była o 17,3 tys. osób (3,3%) wyższa, przy czym wzrost ten dotyczył zarówno podjęć pracy niesubsydiowanej (o 10,5 tys. osób, tj. o 2,3%), jak i podjęć pracy subsydiowanej (o 6,8 tys. osób, tj. o 9,5%).

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
Departament Rynku Pracy

Tab. 3. Bilans bezrobotnych według miejsca zamieszkania w 2014 r.

Wyszczególnienie	Napływ i odpływ bezrobotnych					
	ogółem		zamieszkali na wsi		zamieszkali w miastach	
	tys.	%	tys.	%	tys.	%
Napływ	2 452,8	100,0	1 036,9	100,0	1 415,9	100,0
po raz pierwszy	465,3	19,0	198,1	19,1	267,2	18,9
po raz kolejny	1 987,5	81,0	838,8	80,9	1 148,8	81,1
Odpływ	2 786,2	100,0	1 179,5	100,0	1 606,7	100,0
w tym z powodu						
podjęcia pracy	1 285,8	46,1	548,2	46,5	737,6	45,9
z tego						
pracy niesubsydiowanej	1 122,4	40,3	470,1	39,9	652,2	40,6
w tym sezonowej	64,3	2,3	33,7	2,9	30,6	1,9
pracy subsydiowanej	163,4	5,9	78,0	6,6	85,4	5,3
z tego						
prac interwencyjnych	31,1	1,1	16,5	1,4	14,7	0,9
robót publicznych	32,6	1,2	18,5	1,6	14,1	0,9
podjęcia działalności gospodarczej	51,2	1,8	21,2	1,8	29,9	1,9
podjęcia pracy w ramach refundacji kosztów zatrudnienia bezrobotnego	41,6	1,5	19,0	1,6	22,5	1,4
innych prac	6,9	0,2	2,8	0,2	4,1	0,3
rozpoczęcia szkolenia	78,6	2,8	32,3	2,7	46,3	2,9
rozpoczęcia stażu	219,7	7,9	105,1	8,9	114,6	7,1
rozpoczęcia przygotowania zawodowego dorosłych	0,2	0,0	0,1	0,0	0,1	0,0
rozpoczęcia pracy społecznie użytecznej	43,0	1,5	21,8	1,8	21,2	1,3
niepotwierdzenia gotowości do podjęcia pracy	738,2	26,5	292,4	24,8	445,8	27,7
dobrowolnej rezygnacji ze statusu bezrobotnego	170,6	6,1	80,8	6,9	89,8	5,6

Wymieniając inne poza pracą subsydiowaną formy aktywizacji kierowane do bezrobotnych (szkolenia, staże u pracodawcy, przygotowanie zawodowe dorosłych, prace społecznie użyteczne), łącznie w 2014 r. podjęło je 159,2 tys. bezrobotnych zamieszkałych na wsi. W odniesieniu do poprzedniego roku oznacza to, że z wymienionych form skorzystało o 13,6 tys. (9,3%) bezrobotnych z obszarów wiejskich więcej. Osoby wyłączone z tego tytułu z ewidencji urzędów pracy stanowiły 13,5% całego odpływu tej populacji. Rok 2014 był więc rokiem, w którym odnotowano wzrost liczby bezrobotnych mieszkańców wsi korzystających z aktywnych form przeciwdziałania bezrobociu. Należy przy tym podkreślić, że wzrost ten generowany był wyraźnie wyższą liczbą osób skierowanych na staże (wzrost o 16,5 tys., tj. o 18,5%).

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Departament Rynku Pracy

W 2014 r. status bezrobotnego z powodu podjęcia nauki utraciło 3,6 tys. osób, tj. 0,3% wyrejestrowań tej populacji. W odniesieniu do 2013 r. liczba osób z obszarów wiejskich podejmujących naukę była niższa o 0,4 tys., a jej udział procentowy w odniesieniu do ogółu osób wyrejestrowanych zamieszkałych na wsi zmalał o 0,1 punktu.

Z tytułu przekroczenia 60/65 lat, nabycia praw emerytalnych lub rentowych oraz nabycia praw do świadczenia przedemerytalnego wyrejestrowano 28,8 tys. osób, tj. o 2,4 tys. osób (9,2%) więcej niż w poprzednim roku. Osoby wyrejestrowane z wymienionych tytułów stanowiły zaledwie 2,4% ogółu wyrejestrowanych z ewidencji bezrobotnych mieszkańców wsi, a ich odsetek nie uległ zmianie w odniesieniu do poprzedniego roku.

Dobrowolnie ze statusu bezrobotnego zrezygnowało w omawianym okresie 80,8 tys. osób, co stanowiło 6,9% całego odpływu tej kategorii bezrobotnych. W roku poprzednim wyrejestrowano z tego powodu 65,8 tys. osób (5,9%).

Relatywnie wysoki był odsetek wyłączeń z powodu niepotwierdzenia gotowości do pracy. W ciągu całego 2014 r. wyrejestrowano z tego tytułu 292,4 tys. osób zamieszkałych na wsi, czyli 24,8% odpływu tej populacji (wobec 281,1 tys. osób, tj. 25,2% w 2013 r.).

Odnosząc się do płynności bezrobocia na wsi, odpowiednio do ogółu zarejestrowanych i wyrejestrowanych bezrobotnych, napływ tej populacji w 2014 r. stanowił 42,3% całego napływu bezrobotnych w tym okresie (w 2013 r. – 41,7%). Odpływ z bezrobocia z obszarów wiejskich również stanowił 42,3% ogółu wyrejestrowanych bezrobotnych (w stosunku do poprzedniego roku udział ten był wyższy o 0,9 punktu procentowego). Należy jednocześnie podkreślić, że w ujęciu rocznym bezwzględny spadek napływu do bezrobocia osób zamieszkałych na wsi był 1,8 krotnie słabszy niż w miastach, natomiast względny wzrost odpływu 2-krotnie silniejszy.

Podjęcia pracy przez bezrobotnych z obszarów wiejskich stanowiły 42,6% wszystkich podjęć pracy w 2014 r. (wobec 42,0% w 2013 r.) Należy przy tym podkreślić, że podjęcia pracy subsydiowanej stanowiły 47,7% wyrejestrowań z tego tytułu, natomiast podjęcia pracy niesubsydiowanej odpowiednio 41,9% wyrejestrowań.

Bezrobotni z obszarów wiejskich stanowili 39,6% ogółu bezrobotnych wyrejestrowanych w 2014 r. z powodu niepotwierdzenia gotowości do podjęcia pracy, zaś odsetek tych, którzy dobrowolnie zrezygnowali ze statusu bezrobotnego kształtował się na poziomie 47,4%.

Istotne jest też pokazanie kształtowania się poziomu wskaźnika płynności rynku pracy, czyli udziału bezrobotnych, którzy w ciągu roku podjęli pracę, do liczby nowo zarejestrowanych w tym samym okresie. W 2013 r. wskaźnik ten wynosił dla miast 46,3% i dla obszarów wiejskich 47,0%. W 2014 r. zwiększył się do 52,1% w miastach i do 52,9% na wsi. Oznacza to, że w omawianym roku, w porównaniu do roku poprzedniego, zarówno w miastach jak i na wsi, więcej bezrobotnych podjęło pracę w stosunku do rejestrujących się.

3. Aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu

Do zadań samorządu powiatu w zakresie polityki rynku pracy należy m.in. opracowywanie i realizacja programu promocji zatrudnienia oraz aktywizacji lokalnego rynku pracy, a także udzielanie pomocy bezrobotnym w znalezieniu pracy poprzez pośrednictwo pracy, poradnictwo zawodowe i informację zawodową. W ramach tych zadań przez powiatowe urzędy pracy organizowane są bądź prowadzone aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu. Wśród nich wymienić należy m.in. kierowanie na dotowane z Funduszu Pracy prace interwencyjne i roboty publiczne, pomoc w podjęciu działalności na własny rachunek, organizację szkoleń, staży, przygotowania zawodowego dorosłych, prac społecznie użytecznych, prowadzenie doradztwa zawodowego.

3.1. Prace interwencyjne i roboty publiczne

W 2014 r. prace interwencyjne podjęło 16,5 tys. bezrobotnych zamieszkałych na wsi, tj. o 2,0 tys. osób (10,9%) mniej niż w poprzednim roku. Na ogólną liczbę 31,1 tys. osób zatrudnionych przy pracach interwencyjnych, 52,9% stanowili bezrobotni z terenów wiejskich.

Roboty publiczne, czyli zatrudnienie przy wykonywaniu prac organizowanych przez gminy, organizacje pozarządowe oraz spółki wodne i ich związki rozpoczęło w 2014 roku 18,5 tys.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Departament Rynku Pracy

bezrobotnych z obszarów wiejskich, tj. o 0,6 tys. (3,3% więcej niż rok wcześniej. W bilansie całego odpływu z tytułu podjęcia robót publicznych, podjęcia robót przez bezrobotnych zamieszkałych na wsi stanowiły 56,7% (w roku 2013 - 55,0%).

Wymienione formy subwencjonowanego zatrudnienia, są skuteczną formą pomocy bezrobotnym z obszarów wiejskich. Przy stosunkowo niskich kosztach ich organizacji, dając bezrobotnym tymczasowe zatrudnienie, pozwalają im uaktywnić się zawodowo oraz przerwać bezrobocie długotrwałe.

3.2. Podjęcie działalności gospodarczej przez bezrobotnego, refundacja kosztów wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy podmiotowi zatrudniającemu bezrobotnego

W 2014 r. dotacje na podjęcie działalności gospodarczej otrzymało 21,2 tys. osób zamieszkałych na wsi, czyli o 2,4 tys. (12,7%) więcej niż w poprzednim roku. Bezrobotni mieszkańcy wsi stanowili 41,5% ogólnej liczby osób, którym udzielono pomocy przy tworzeniu własnego miejsca pracy. Odsetek ten był o 0,7 punktu procentowego wyższy niż w roku 2013.

Pracę dzięki refundacji kosztów zatrudnienia (wyposażenia lub doposażenia stanowiska pracy) podjęło 19,0 tys. bezrobotnych z obszarów wiejskich, tj. 45,8% ogółu bezrobotnych korzystających z tej formy pomocy. W porównaniu do 2013 r. ich liczba była wyższa o 4,5 tys., tj. o 31,0%.

3.3. Szkolenia

W omawianym roku szkolenia, czyli zajęcia mające na celu uzyskanie, uzupełnienie lub doskonalenie umiejętności i kwalifikacji zawodowych rozpoczęło 32,3 tys. bezrobotnych zamieszkałych na wsi. W porównaniu do sytuacji sprzed roku oznacza to spadek o 0,8 tys. osób (o 2,5%). W odniesieniu do bezrobotnych z obszarów miejskich, odsetek podejmujących tę formę aktywizacji pozostawał nieco niższy i wynosił 2,7% wobec 2,9% odpływu w miastach. Bezrobotni zamieszkali na wsi stanowili 41,1% ogółu bezrobotnych, którzy rozpoczęli szkolenia. W porównaniu z 2013 r. odsetek ten zwiększył się o 2,1 punktu procentowego.

3.4. Staże, przygotowanie zawodowe dorosłych

Staż i przygotowanie zawodowe dorosłych są formami, które odbywają się na mocy umowy zawartej przez starostę z pracodawcą i według ściśle określonego programu. Celem stażu jest „nabycie przez bezrobotnego umiejętności praktycznych do wykonywania pracy przez realizację zadań w miejscu pracy”. Przygotowanie zawodowe dorosłych jest natomiast „instrumentem aktywizacji w formie praktycznej nauki zawodu dorosłych lub przyuczenia do pracy dorosłych, realizowanym według programu obejmującego nabywanie umiejętności praktycznych i wiedzy teoretycznej, zakończonego egzaminem”.

W 2014 r. staże i przygotowanie zawodowe dorosłych rozpoczęło odpowiednio 105,1 tys. oraz 0,1 tys. bezrobotnych z terenów wsi. Odnosząc się do ogólnej liczby wyrejestrowań z ewidencji bezrobotnych z tytułu podjęcia tych form, odsetek bezrobotnych zamieszkałych na wsi wynosił odpowiednio 47,8% i 34,0%. W odniesieniu do poprzedniego roku odnotowano wzrost o 18,5% podjęć staży przez bezrobotnych zamieszkałych na wsi, natomiast podjęcia przygotowania zawodowego były niższe aż o 71,9%. W miastach liczba bezrobotnych podejmujących staże wzrosła o 8,7%, odnotowano również spadek o 53,7% aktywizacji w formie praktycznej nauki zawodu lub przyuczenia do pracy.

3.5. Prace społecznie użyteczne

Prace społecznie użyteczne są formą ograniczania bezrobocia, kierowaną do bezrobotnych bez prawa do zasiłku. Organizowane są przez gminę w jednostkach organizacyjnych pomocy społecznej, organizacjach lub instytucjach statutowo zajmujących się pomocą charytatywną lub na rzecz społeczności lokalnych.

W 2014 r. prace społecznie użyteczne podjęło 21,8 tys. bezrobotnych zamieszkałych na wsi. W porównaniu do poprzedniego roku liczba podjęć tego rodzaju pracy spadła o 1,9 tys. osób (7,9%). Podobnie jak w przypadku staży, odsetek bezrobotnych zamieszkałych na wsi, którzy podjęli prace społecznie użyteczne był relatywnie wysoki i wyniósł 50,6%. W 2013 r. odsetek

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej Departament Rynku Pracy

ten był nieco wyższy, bezrobotni zamieszkali na wsi stanowili bowiem 50,9% wszystkich bezrobotnych, którzy w tym okresie rozpoczęli prace społecznie użyteczne.

3.6. Poradnictwo zawodowe³

Tab. 4. Bezrobotni zamieszkali na wsi korzystający z usług poradnictwa indywidualnego

Lata	Bezrobotni, którzy skorzystali z usług poradnictwa indywidualnego	w tym zamieszkali na wsi	
		w tysiącach	w %
2014	510,2	222,2	43,6

W 2014 r. z usługi poradnictwa indywidualnego skorzystało 510,2 tys. bezrobotnych, z których 222,2 tys. (43,6%) mieszkało na wsi.

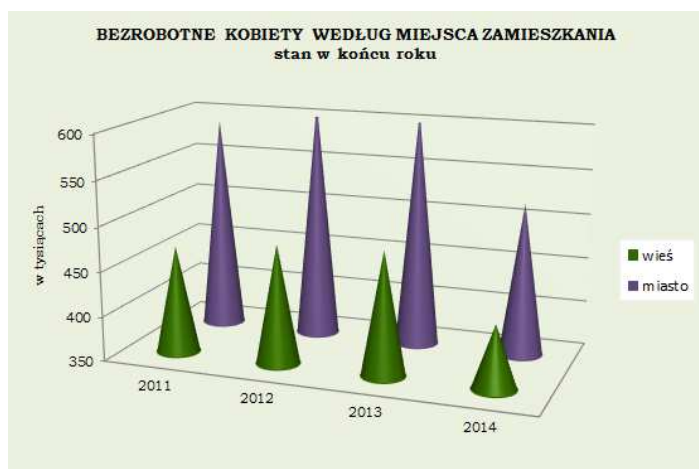
Z usługi poradnictwa grupowego skorzystało w omawianym roku 119,3 tys. bezrobotnych, w tym 56,5 tys. (47,4%) zamieszkałych na terenach wiejskich.

W realizowanych w ramach poradnictwa zawodowego szkoleń z zakresu aktywnego poszukiwania pracy, w 2014 r. wzięło udział 7,8 tys. bezrobotnych, w tym 3,0 tys. (38,4%) zamieszkałych na wsi.

4. Zróżnicowanie bezrobotnych zamieszkałych na wsi według wybranych cech demograficzno-społecznych

4.1. Struktura bezrobotnych według płci

Analiza bezrobocia rejestrowanego według płci pokazuje, że od początku lat dziewięćdziesiątych charakteryzuje się ono przewagą liczebną kobiet. Biorąc pod uwagę wymienione wcześniej okresy kształtowania się poziomu bezrobocia, a zwłaszcza jego

obniżanie się w poprzednich latach widać, że tempo spadku liczby bezrobotnych było wyraźnie słabsze wśród kobiet. Tendencje te utrzymywały się do końca 2007 r., w 2008 r. zostały jednak odwrócone. W 2009 r. przy ogólnie wysokim (o 28,4%) wzroście bezrobocia, odnotowano zarówno wzrost bezrobocia kobiet i mężczyzn (odpowiednio o 16,0% i o 44,7%). Tempo wzrostu bezrobocia wśród kobiet było więc wyraźnie słabsze. W kolejnych latach przy niższym tempie wzrostu ogólnej liczby bezrobotnych, w mniejszym stopniu wzrasła też liczba bezrobotnych ko-

biet i mężczyzn, niemniej jednak tempo wzrostu w latach 2010 i 2011 było silniejsze wśród kobiet, natomiast w latach 2012 i 2013 wśród mężczyzn. W 2014 r., przy odnotowanym spadku bezrobocia ogółem o 15,4%, widać że był on silniejszy wśród mężczyzn (o 16,3%, tj. o 172,9 tys.), podczas gdy liczba kobiet zmniejszyła się o 159,8 tys. (o 14,5%), co miało wpływ na wzrost ich udziału w bezrobociu ogółem do 51,5%.

³ W dniu 27 maja 2014r. weszła w życie nowelizacja ustawy z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz. U. z 2015 r. poz. 149, j.t.), zgodnie z przepisami której szkolenia z zakresu umiejętności aktywnego poszukiwania pracy, jak i działania aktywizacyjne prowadzone są ramach poradnictwa zawodowego, stąd brak jest porównywalności danych do roku 2013.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Departament Rynku Pracy

udział kobiet w ogólnej liczbie bezrobotnych z terenów wiejskich. Wśród bezrobotnych kobiet zamieszkałych w miastach bezrobocie spadło w tym okresie o 15,1% (o 92,2 tys.).

Najsilniejsze tempo spadku bezrobocia wśród kobiet zamieszkałych na wsi odnotowano w województwach: lubuskim (o 20,4%), dolnośląskim (o 17,9%), łódzkim (o 17,1%), świętokrzyskim (o 16,8%), wielkopolskim (o 16,6%), relatywnie słabe w podkarpackim (o 9,2%) oraz mazowieckim (o 10,3%). Należy też zaznaczyć, że spadek bezrobocia wśród kobiet odnotowano we wszystkich województwach.

Biorąc pod uwagę przestrzenne zróżnicowanie bezrobocia kobiet, najwyższy ich odsetek wśród bezrobotnych zamieszkałych na wsi, zanotowano w województwach: wielkopolskim (57,7%), pomorskim (57,6%), kujawsko-pomorskim (55,9%), zachodniopomorskim (54,8%), lubuskim (53,7%), opolskim (53,5%), małopolskim (53,2%) oraz warmińsko-mazurskim (52,9%). Relatywnie najniższy w podlaskim (44,4%), mazowieckim (47,3%), lubelskim (48,1%), łódzkim (48,5%) i świętokrzyskim (48,6%).

Mając na uwadze strukturę wiekową bezrobotnych kobiet zamieszkałych na wsi, według stanu w końcu 2014 r., największy ich odsetek lokował się w przedziale 25-34 lata oraz w przedziale 18-24 lata, odpowiednio na poziomie 33,3% i 22,0%. Najniższy, wynoszący 0,5%, był odsetek mieszkanek wsi w wieku 60 lat i więcej oraz w wieku 55-59 lat – 7,1%. Generalnie, nadal populacja bezrobotnych mieszkanek wsi, tak jak i ogółu ludności wiejskiej pozostaje młodsza niż w miastach, gdzie udział bezrobotnych kobiet w wieku 18-24 lata oraz 25-34 lata wynosił pod koniec omawianego roku odpowiednio 12,9% i 30,8%, a w przedziałach wiekowych 55-59 lat oraz 60 lat i więcej odpowiednio – 12,2% i 1,0%.

Mniej korzystna z punktu widzenia potencjalnych zasobów pracy pozostaje dla bezrobotnych mieszkanek wsi struktura wykształcenia. W końcu 2014 r., 49,6% z nich posiadało wykształcenie poniżej średniego, 12,8% wyższe, podczas gdy w miastach 42,4% bezrobotnych kobiet legitymowało się wykształceniem mniej niż średnim, a 18,9% wyższym.

Wyższy na wsi niż w miastach pozostaje odsetek kobiet poszukujących pracy powyżej 12 miesięcy od momentu zarejestrowania się w urzędzie pracy. W końcu 2014 r. stanowiły one 46,2% bezrobotnych mieszkanek wsi, podczas gdy w miastach 43,5%. Na przestrzeni omawianego roku odsetek ten uległ zwiększeniu, tak w miastach (o 3,1 punktu), jak i na wsi (o 3,0 punktu). Zwiększenie odsetka pozostających bez pracy ponad rok, podobnie jak i wzrost odsetka bezrobotnych kobiet z wykształceniem wyższym, jest kolejną negatywną zmianą w strukturze bezrobocia kobiet zamieszkałych na wsi.

Analizując strukturę bezrobocia kobiet z terenów wiejskich należy też podkreślić, że w największym stopniu bezrobocie dotyka osoby bez doświadczenia zawodowego oraz z krótkim stażem pracy. W końcu 2014 r., 23,9% bezrobotnych kobiet zamieszkałych na wsi nie posiadało żadnego doświadczenia zawodowego (brak stażu), a odsetek bezrobotnych ze stażem do 5 lat pracy kształtował się na poziomie 42,8% (w 2013 r. odpowiednio 25,2% i 42,0%). Wśród bezrobotnych mieszkanek miast proporcje te w omawianym roku kształtowały się następująco – 15,4% nie posiadało żadnego stażu pracy, 39,4% staż do 5 lat (w 2013 r. odpowiednio 16,4% i 38,8%). Jeżeli chodzi o doświadczenie zawodowe widoczne są więc wyraźne dysproporcje między bezrobotnymi kobietami z obszarów miejskich i wiejskich, na niekorzyść tych drugich.

4.2. Struktura bezrobotnych zamieszkałych na wsi według wieku

W okresie do 2009 r., kiedy to obserwowany był ogólny spadek bezrobocia, najliczniejsze grupy bezrobotnych zamieszkałych na wsi stanowiły osoby w wieku 25-34 lata oraz w wieku 18-24 lata, a więc zdecydowanie młode. Stosunkowo wysoki był również odsetek bezrobotnych w grupie wiekowej 45-54 lata. Podkreślić jednak należy, że udział bezrobotnych z najmłodszych grup wiekowych w ogólnej liczbie bezrobotnych mieszkańców wsi systematycznie się zmniejszał. Nastąpił natomiast wzrost udziału bezrobotnych w starszych kategoriach wiekowych. Tendencje te utrzymywały się w kolejnych latach. W końcu omawianego 2014 r. najliczniejsze grupy wśród bezrobotnych mieszkańców wsi nadal stanowiły osoby z przedziałów wiekowych 25-34 lata (28,7%) oraz 18-24 lata (21,7%). Relatywnie wysoki, na poziomie 19,6% (159,4 tys.) pozostawał odsetek osób w grupie wiekowej 35-44 lata. Wyraźnie więc widać, że 70,0% bezrobotnych mieszkańców wsi nie

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
Departament Rynku Pracy

przekroczyło 44 roku życia, tj. wieku mobilnego z punktu widzenia zasobów pracy. Najmniej liczną grupę - 3,5% (28,7 tys.) z ogółu bezrobotnych zamieszkałych na wsi - stanowiły osoby w przedziale wiekowym 60 lat i więcej.

W porównaniu do stanu sprzed roku, spadek bezwzględnej liczby bezrobotnych zamieszkałych na wsi, miał miejsce we wszystkich kategoriach wiekowych, z wyjątkiem kategorii w przedziale 60 lat i więcej, która wzrosła o 3,6 tys. osób. Biorąc natomiast pod uwagę udział procentowy w stosunku do ogółu bezrobotnych z terenów wiejskich, spadek (o 2,3 punktu procentowego) odnotowano jedynie w grupie wiekowej 18-24 lata.

W 2009 r. przy wysokim poziomie wzrostu bezrobocia, średni wiek bezrobotnych wynosił 36,7 lat i wzrastał w kolejnych latach, do 38,2 lat w końcu 2013 r. W końcu 2014 r. przeciętny wiek bezrobotnych kształtował się na poziomie 39,1 lat (w tym 40,5 lat w miastach i 37,2 lat na wsi). Podwyższenie średniego wieku bezrobotnych wynikało z faktu, że w omawianym roku odnotowano aż o 14,5% wzrost liczby bezrobotnych w kategorii wiekowej 60 lat i więcej, przy jednoczesnym spadku o 18,8% liczby bezrobotnych do 35 roku życia, (w tym w grupie 18-24 lata o 23,2%).

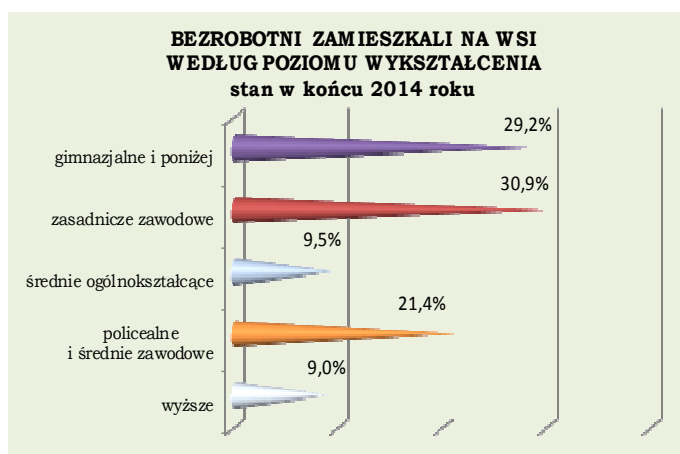
Generalnie można stwierdzić, że zarówno na obszarach wiejskich, jak i w miastach, obserwowany jest proces starzenia się bezrobotnych, wyrażający się wzrostem udziału procentowego osób w najstarszych grupach wiekowych w bezrobociu ogółem. Należy przy tym podkreślić, że wzrost ten był w 2014 r. nieco niższy na wsi. Nadal jednak odsetek bezrobotnych w wieku mobilnym pozostaje na wsi wyższy niż w miastach, na niższym natomiast poziomie kształtuje się odsetek osób w starszych grupach wiekowych, tj. powyżej 55 roku życia. Jak podano wcześniej, bezrobotni mieszkańcy wsi w wieku mobilnym, czyli do 44 roku życia, w końcu 2014 r. stanowili 70,0% ogółu bezrobotnych z terenów wiejskich, podczas gdy w miastach 61,6%. Odsetek bezrobotnych powyżej 55 roku życia wynosił na wsi 12,7%, w miastach 18,6%. Potencjalnie więc, struktura wiekowa bezrobotnych na obszarach wiejskich wydaje się być korzystniejsza niż w miastach.

Tab. 5. Średni wiek bezrobotnych zamieszkałych na wsi (w latach)

Wyszczególnienie	2013	2014
Ogółem	38,2	39,1
Miasta	39,6	40,5
Wieś	36,5	37,2

4.3. Bezrobotni zamieszkali na wsi według poziomu wykształcenia

Wykształcenie jest czynnikiem bardziej niż wiek różnicującym sytuację bezrobotnego

na rynku pracy. Ograniczona w stosunku do podaży siły roboczej liczba miejsc pracy oraz występująca na rynku pracy konkurencja powodują większe trudności w znalezieniu pracy przede wszystkim przez osoby, które utraciły pracę i mają niski poziom wykształcenia, ale i przez osoby dotychczas niepracujące, wchodzące na rynek pracy. Sytuacja ta sprawia, że coraz więcej osób, w tym także zamieszkałych na wsi podwyższa swoje kwalifikacje. Powoduje jednak równocześnie, że większa liczba osób, mimo relatywnie wysokiego poziomu wykształcenia nie może znaleźć

pracy, co znajduje odzwierciedlenie w systematycznym wzroście udziału osób posiadających wykształcenie wyższe w ogólnej liczbie bezrobotnych. Wzrost ten dotyczy zarówno bezrobotnych zamieszkałych w miastach, jak i na wsi. Podkreślić należy, że pomimo występujących tendencji wzrostowych w tym zakresie, poziom wykształcenia bezrobotnych zamieszkałych na terenach wiejskich pozostaje niższy niż w miastach.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej

Departament Rynku Pracy

W końcu 2014 r. najliczniejszą grupę wśród bezrobotnych zamieszkałych na wsi stanowiły osoby posiadające wykształcenie zasadnicze zawodowe oraz gimnazjalne i poniżej gimnazjalnego (30,9% i 29,2%). Wykształcenie wyższe posiadało 9,0%.

W miastach odsetek osób o najniższym poziomie wykształcenia, czyli gimnazjalnym i poniżej gimnazjalnego wynosił 26,2%, zasadniczym zawodowym 25,0%, wyższym 15,0%. Należy przy tym podkreślić, że przy spadku bezrobocia na wsi, w jego strukturze według poziomu wykształcenia odnotowano wzrost udziału procentowego w grupie legitymującej się wykształceniem wyższym (o 0,2 punktu procentowego) oraz w grupie z wykształceniem gimnazjalnym i poniżej (o 0,4 punktu).

Struktura bezrobotnych z obszarów wiejskich pod względem poziomu wykształcenia, tak jak i struktura ludności z tych obszarów, nadal kształtuje się niekorzystnie w odniesieniu do mieszkańców miast.

4.4. Bezrobotni mieszkańcy wsi według czasu pozostawania bez pracy

Długie pozostawanie bez pracy zmniejsza szanse na znalezienie zatrudnienia, co z kolei wpływa na obniżenie statusu materialnego oraz społecznego osób bezrobotnych i ich rodzin. Rosnące oczekiwania pracodawców i związana z nimi konieczność zmiany lub podwyższenia kwalifikacji przez osoby poszukujące pracy nie są czynnikami sprzyjającymi skracaniu okresu pozostawania bez zatrudnienia. Osoby, które dłużej pozostają bez pracy trudniej aktywizować. Często też zniechęcenie bezskutecznością znalezienia pracy w długim okresie czasu, staje się przyczyną bierności zawodowej. Zjawisko długotrwałego bezrobocia jest tym bardziej niepokojące, że dotyczy w większej mierze ludzi młodych, o niskim poziomie wykształcenia, legitymujących się krótkim okresem zatrudnienia lub nieposiadających stażu pracy i dotyczy zarówno mieszkańców miast, jak i wsi.

W końcu 2014 r. zaewidencjonowanych było 760,1 tys. osób pozostających bez pracy powyżej 12-tu miesięcy od momentu zarejestrowania się. Osoby te stanowiły 41,6% bezrobotnych ogółem. W kategorii tej, jak w całej populacji bezrobotnych, przeważali mieszkańcy miast.

Bezrobotni pozostający bez pracy od ponad roku zamieszkali w miastach, w liczbie 416,9 tys. osób, stanowili 41,1% ogółu bezrobotnych tej kategorii, podczas gdy na wsi, w liczbie 343,2 tys. – 42,3%. Na przestrzeni roku dynamika spadku bezrobocia wśród tej kategorii była silniejsza na wsi i wynosiła 8,2%, podczas gdy w miastach 8,0%. Można więc sądzić, że sytuacja bezrobotnych z terenów wiejskich w zakresie skrócenia czasu poszukiwania pracy, mimo słabszego tempa spadku bezrobocia na wsi, była korzystniejsza niż mieszkańców miast. Nadal jednak średni czas pozostawania bez pracy jest nieco dłuższy wśród bezrobotnych zamieszkałych na wsi niż w miastach. W 2014 r. wynosił on odpowiednio 12,8 i 13 miesięcy, wobec 12,3 i 12,0 miesięcy w poprzednim roku.

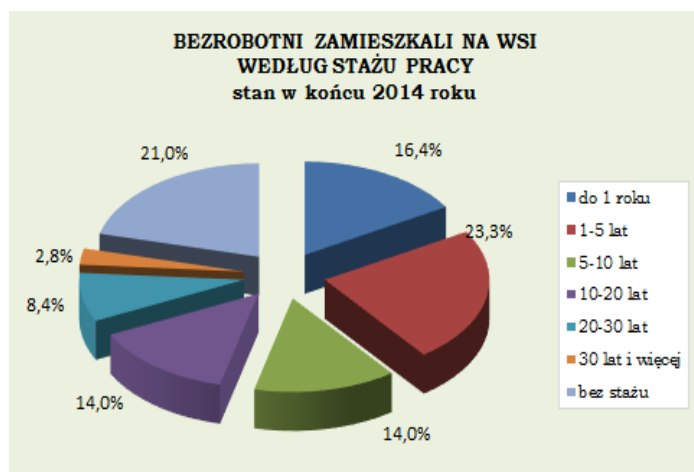
Tab. 6. Średni czas pozostawania bez pracy bezrobotnych zamieszkałych na wsi (w miesiącach)

Wyszczególnienie	2013	2014
Ogółem	12,1	12,9
Miasta	12,0	13,0
Wieś	12,3	12,8

Spośród bezrobotnych pozostających bez pracy powyżej 12 miesięcy zamieszkałych na wsi, aż 42,2% nie przekroczyło 35 roku życia, podczas gdy w miastach odsetek ten wynosił 29,8%. Wykształcenie wyższe posiadało 6,8%, poniżej średniego 65,9%, w miastach odpowiednio 12,1% i 55,6%.

Długotrwanie bezrobotni zamieszkali na wsi są więc generalnie młodszy, ale gorzej wykształceni niż mieszkańcy miast. W odniesieniu do stanu z końca 2013 r., kiedy to odsetek bezrobotnych powyżej roku w całej populacji bezrobotnych z obszarów wiejskich wynosił 39,2%, można stwierdzić, że sytuacja tej kategorii na przestrzeni roku uległa pogorszeniu. Należy przy tym zaznaczyć, że 57,6% bezrobotnych tej kategorii pozostawało bez pracy ponad 24 miesiące (w miastach 56,4%).

4.5. Staż pracy bezrobotnych zamieszkałych na wsi

W strukturze bezrobotnych zamieszkałych na wsi najliczniejszą grupą pozostają osoby, o krótkim nieprzekraczającym 5 lat stażu pracy oraz osoby, które przed zarejestrowaniem się w urzędzie pracy nigdy nie pracowały. W końcu 2014 r. stanowiły one odpowiednio 39,7% oraz 21,0% ogółu populacji bezrobotnych zamieszkałych na terenach wiejskich. Widać więc wyraźnie, że ponad 60% populacji bezrobotnych z tych obszarów miała niewielki, bądź nie posiadała wcale, preferowanego przez pracodawców stażu zawodowego. Dla porównania w miastach odsetek bezro-

botnych ze stażem do 5 lat pracy wynosił 37,6%, natomiast bez stażu 14,3%. Najmniejszy odsetek odnosił się do osób z 30 letnim stażem i więcej. Stanowiły one 2,8% ogółu bezrobotnych z obszarów wiejskich, wobec 4,9% w miastach.

W końcu 2014 r. liczba bezrobotnych bez stażu zamieszkałych na terenach wiejskich wynosiła 170,9 tys. i na przestrzeni roku zmniejszyła się o 39,9 tys. osób, tj. o 18,9%. W miastach odnotowano w tym okresie spadek o 37,9 tys. osób (o 20,9%), które dotychczas nie pracowały.

V. PODSUMOWANIE

W 2014 r., przy niewielkiej poprawie koniunktury w gospodarce europejskiej, w Polsce odnotowano umiarkowane, wyższe niż w dwóch poprzednich latach, tempo wzrostu gospodarczego. Wraz ze wzrostem gospodarczym, na rynku pracy w kolejnych kwartałach omawianego roku również obserwowano stopniową poprawę. Według BAEL, w ujęciu rocznym (IV kwartał 2013 r. = 100) odnotowano dodatnią dynamikę wzrostu liczby pracujących ogółem (o 1,9%), oraz w odniesieniu do pracujących zamieszkałych na wsi (o 1,5%), jak i w miastach (o 2,2%). Skutkowało to wzrostem wskaźnika zatrudnienia w miastach – o 1,4 punktu procentowego, do poziomu 51,9% i o 0,6 punktu, do poziomu 51,4% na obszarach wiejskich. Należy jednak podkreślić, że wartość tego wskaźnika dla wsi, w przeciwieństwie do lat poprzednich, była niższa niż w miastach. Słabsze w omawianym okresie było również tempo spadku bezrobocia rejestrowanego na obszarach wiejskich (14,9% wobec 15,8% w miastach), co znalazło przełożenie we wzroście odsetka bezrobotnych zamieszkałych na wsi z 44,2% w końcu 2013 r., do 44,5% w końcu 2014 r. Podobnie jak rok temu, najwyższy udział bezrobocia rejestrowanego na wsi występował w województwach Polski południowej i południowo-wschodniej, a więc w rejonach o najwyższym udziale mieszkańców wsi w ogólnej liczbie ludności.

W omawianym 2014 roku w odniesieniu do roku poprzedniego, tak na wsi jak i w miastach, płynność bezrobocia charakteryzowała się zmniejszeniem napływu i zwiększeniem odpływu bezrobotnych z rejestrów urzędów pracy. W miastach napływ, w stosunku do napływu z 2013 r. spadł o 10,4%, na wsi o 8,2%. W miastach, odpływ z bezrobocia w porównaniu z poprzednim rokiem był wyższy o 2,1%, na wsi o 5,9%. Podjęcia pracy stanowiły 46,5% odpływu bezrobotnych zamieszkałych na wsi i 45,9% odpływu bezrobotnych zamieszkałych w miastach. Należy przy tym podkreślić, że liczba osób podejmujących pracę była wyższa niż przed rokiem i wzrost ten odnosił się do mieszkańców zarówno miast i wsi.

Z punktu widzenia zasobów pracy struktura wiekowa bezrobotnych z obszarów wiejskich, z racji wysokiego odsetka ludzi młodych, jest potencjalnie korzystniejsza niż w miastach. W końcu 2014 r. z ogółu bezrobotnych zamieszkałych na wsi, bezrobotni w wieku 18-34 lata stanowili 50,4%, podczas gdy w miastach odsetek ten wynosił 39,6%. Niekorzystna w stosunku do bezrobotnych w miastach pozostaje natomiast struktura poziomu wykształcenia oraz kwalifikacji zawodowych. Niski poziom wykształcenia i brak kwalifikacji zawodowych zmniejszają szanse bezrobotnych zamieszkałych na wsi na znalezienie

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
Departament Rynku Pracy

zatrudnienia poza rolnictwem, tak w miejscu zamieszkania, jak i poza nim. W końcu 2014 r. aż 60,1% bezrobotnych z obszarów wiejskich legitymowało się wykształceniem poniżej średniego, a 31,8% nie posiadało kwalifikacji zawodowych. W miastach wielkości te kształtowały się odpowiednio na poziomie 51,2% i 28,9%.

Zgodnie z wynikami opracowanej przez Główny Urząd Statystyczny, prognozy ludności na lata 2014-2050, do końca tego okresu będziemy obserwować ubytek ludności w miastach, natomiast na terenach wiejskich do 2030 roku liczebność zamieszkującej tam populacji będzie wzrastała. Na przebieg zmian w liczebności populacji na terenach miejskich i wiejskich w znacznym stopniu wpływają również obserwowane od kilku lat zmiany w charakterze migracji. Wyraźnie widoczne jest zmniejszenie znaczenia migracji stałych, na rzecz migracji związanych z pracą lub nauką oraz rosnące migracje z miast na tereny wiejskie, zwłaszcza wokół dużych aglomeracji miejskich. Zmiany te powodowane są niższymi kosztami utrzymania na tych obszarach, jak też są wyrazem rosnącego statusu ekonomicznego, umożliwiającego zamieszkanie w korzystniejszym ekologicznie rejonie. Biorąc pod uwagę aktywizację osób bezrobotnych zamieszkałych na wsi, w 2014 r. relatywnie dużo z nich skorzystało z usługi poradnictwa indywidualnego (43,6% ogółu bezrobotnych), podjęło pracę sezonową (52,4% ogółu bezrobotnych podejmujących tą pracę), skierowanych zostało do prac subsydiowanych, w tym zwłaszcza do robót publicznych (56,7% ogółu podjęć robót) oraz do prac interwencyjnych (53,1% ogółu podjęć tej formy zatrudnienia).

Opracowano: Wydział Analiz i Statystyki (J.J.)
Warszawa, maj 2015 r.

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej
Departament Rynku Pracy

Struktura bezrobotnych ogółem oraz zamieszkałych na wsi i w miastach w końcu okresu sprawozdawczego

Wyszczególnienie		Zarejestrowani bezrobotni ogółem w końcu 2014 r.		Bezrobotni zamieszkałi na wsi w końcu 2014 r.		Bezrobotni zamieszkałi na wsi w % do ogółem zarejestrowanych w końcu 2014 r.	Wzrost /spadek liczby bezrobotnych zamieszkałych na wsi w porównaniu do stanu w końcu 2013 r.		Bezrobotni zamieszkałi w miastach w końcu 2014 r.		Bezrobotni zamieszkałi w miastach w % do ogółem zarejestrowanych w końcu 2014 r.	Wzrost /spadek liczby bezrobotnych zamieszkałych w miastach w porównaniu do stanu w końcu 2013 r.	
		w liczbach bezwzględnych	ogółem = 100 %	w liczbach bezwzględnych	ogółem = 100 %		w liczbach bezwzględnych	w %	w liczbach bezwzględnych	ogółem = 100 %		w liczbach bezwzględnych	w %
Ogółem		1 825 180	100,0	812 090	100,0	44,5	-142 740	-14,9	1 013 090	100,0	55,5	-189 963	-15,8
płeć	kobiety	939 648	51,5	419 866	51,7	44,7	-67 595	-13,9	519 782	51,3	55,3	-92 213	-15,1
	mężczyźni	885 532	49,0	392 224	48,3	44,3	-75 145	-16,1	493 308	48,7	55,7	-97 750	-16,5
prawo do zasiłku	z prawem do zasiłku	242 378	13,3	104 218	12,8	43,0	-21 393	-17,0	138 160	13,6	57,0	-34 007	-19,8
	bez prawa do zasiłku	1 582 802	86,7	707 872	87,2	44,7	-121 347	-14,6	874 930	86,4	55,3	-155 956	-15,1
czas pozostawania bez pracy w miesiącach	do 1	172 893	9,5	77 422	9,5	44,8	-7 162	-8,5	95 471	9,4	55,2	-10 208	-9,7
	1-3	331 853	18,2	147 960	18,2	44,6	-14 853	-9,1	183 893	18,2	55,4	-25 091	-12,0
	3-6	268 952	14,7	119 363	14,7	44,4	-41 242	-25,7	149 589	14,8	55,6	-51 584	-25,6
	6-12	291 426	16,0	124 140	15,3	42,6	-48 632	-28,1	167 286	16,5	57,4	-66 907	-28,6
	12-24	327 415	17,9	145 647	17,9	44,5	-30 497	-17,3	181 768	17,9	55,5	-39 785	-18,0
	pow. 24	432 641	23,7	197 558	24,3	45,7	-354	-0,2	235 083	23,2	54,3	3 612	1,6
poziom wykształcenia	wyższe	225 441	12,4	73 261	9,0	32,5	-10 316	-12,3	152 180	15,0	67,5	-23 058	-13,2
	politechniczne i średnie zawodowe	401 041	22,0	173 562	21,4	43,3	-31 545	-15,4	227 479	22,5	56,7	-43 488	-16,0
	ogólnokształcące	191 855	10,5	77 324	9,5	40,3	-14 295	-15,6	114 531	11,3	59,7	-22 652	-16,5
	zasadnicze zawodowe	504 267	27,6	250 892	30,9	49,8	-48 909	-16,3	253 375	25,0	50,2	-52 488	-17,2
	gimnazjalne i poniżej	502 576	27,5	237 051	29,2	47,2	-37 675	-13,7	265 525	26,2	52,8	-48 277	-15,4
staż pracy w latach	do 1 roku	306 107	16,8	133 141	16,4	43,5	-13 919	-9,5	172 966	17,1	56,5	-23 780	-12,1
	1-5	397 555	21,8	189 467	23,3	47,7	-36 719	-16,2	208 088	20,5	52,3	-43 518	-17,3
	5-10	262 815	14,4	113 948	14,0	43,4	-18 083	-13,7	148 867	14,7	56,6	-24 454	-14,1
	10-20	277 205	15,2	113 589	14,0	41,0	-18 470	-14,0	163 616	16,2	59,0	-27 666	-14,5
	20-30	193 429	10,6	68 289	8,4	35,3	-12 216	-15,2	125 140	12,4	64,7	-23 765	-16,0
	30 i więcej	72 663	4,0	22 732	2,8	31,3	-3 444	-13,2	49 931	4,9	68,7	-8 915	-15,1
	bez stażu	315 406	17,3	170 924	21,0	54,2	-39 889	-18,9	144 482	14,3	45,8	-37 865	-20,8
wiek w latach	18-24	301 952	16,5	176 191	21,7	58,4	-53 228	-23,2	125 761	12,4	41,6	-45 857	-26,7
	25-34	509 411	27,9	233 418	28,7	45,8	-40 554	-14,8	275 993	27,2	54,2	-63598	-18,7
	35-44	382 125	20,9	159 394	19,6	41,7	-22 974	-12,6	222 731	22,0	58,3	-30265	-12,0
	45-54	339 614	18,6	139 989	17,2	41,2	-24 006	-14,6	199 625	19,7	58,8	-39394	-16,5
	55-59	208 284	11,4	74 424	9,2	35,7	-5 618	-7,0	133 860	13,2	64,3	-17959	-11,8
	60 i więcej	83 794	4,6	28 674	3,5	34,2	3 640	14,5	55 120	5,4	65,8	7110	14,8

Źródło: sprawozdanie MPiPS-01 „O rynku pracy” oraz załączniki 1 i 5 do sprawozdania